

Rasspecifik avelsstrategi för

TAX 2019

SVENSKA TAXKLUBBEN

SPECIALKLUBB I SVENSKA KENNELKLUBBEN
copyright © Svenska Taxklubben

Innehållsförteckning

INLEDNING	3
AVELSPLANERING OCH MÅL	3
MÅLSÄTTNING	4
AVELSREKOMMENDATIONER	5
KORT HISTORIK	7
DEN SVENSKA TAXPOPULATIONEN	9
UPPFÖDARNA OCH RAS	11
HÄLSA	15
MENTALITET	21
JAKTPROV	23
EXTERIÖR	24
FÖRANKRING AV RAS	25
UTVÄRDERING AV RAS	26
REFERENSER	27

Inledning

År 2001 beslutade Svenska kennelklubben (SKK) att för varje hundras ska en så kallad rasspecifik avelsstrategi (RAS) utarbetas. RAS ska vara ett kontinuerligt arbete för att främja kvalitetsutveckling och kvalitetssäkring av svensk hundavel. RAS ska innehålla en handlingsplan för aveln som ska säkerställa att en sund och genetiskt hållbar avel kan bedrivas. Med detta menas att aveln ska bedrivas så att den ger mentalt och fysiskt friska djur och på ett långsiktigt sätt så att inte rasen utarmas avseende genetisk variation. Detta är också ett led i att leva upp till omvärldens ökande krav på hunduppfödarna i form av djurskyddslagstiftning och även allmänhetens berättigade krav på friskare rashundar.

Ett flertal träffar med landets taxuppfödare har genomförts för att säkerställa att de prioriterade målen för rasen och metoderna för att nå dem accepteras. Uppfödarnas engagemang och lojala arbete för att få fram de allra bästa taxarna och sträva mot gemensamma mål är en förutsättning för att RAS ska ge önskvärda resultat i praktiken.

År 2006 fastställdes RAS för tax och det är nu dags för en andra reviderad version (RAS reviderades första gången 2012). Till grund för denna reviderade version ligger mer än 10 års utvärdering av hur RAS har fungerat samt nya kunskaper om avelsarbete, förändringar i omvärlden med mera.

Kom ihåg att RAS skall vara en gemensam handlingsplan att samlas runt - inte ett regelverk.

Avelsplanering och mål

Avelspolicy

Svenska Taxklubben verkar för att väcka intresse för och främja avel av mentalt och fysiskt sunda, jaktligt och exteriört utmärkta taxar.

Hundavel och därmed hundrasers utveckling grundas på uppfödarnas val av avelsdjur samt på den användning dessa får. Ärftlig variation är en förutsättning för hundraser och deras möjlighet att anpassas och utvecklas. Avel av rashundar skall vara målinriktad, långsiktig och hållbar för att kunna möta framtidens krav. Med hållbar menas att aveln främjar god hälsa, mentalitet och funktion samt främjar genetisk variation.

Avel och uppfödning skall också ske i överensstämmelse med djurskyddslagstiftning och SKKs grundregler.

Till avel får inte sjuka djur användas. Inte heller hundar med allvarliga funktionshinder eller genetisk belastning som innebär ökad risk för att avkomman ska drabbas

Genom RAS vill Svenska Taxklubben arbeta för

- Avel av mentalt sunda individer med jaktliga egenskaper anpassade till taxrasens funktion och samhällets krav.
- Avel som gynnar avkommans möjlighet till ett långt liv utan hälsostörningar.
- Avel med och av hundar som har naturlig fortplantningsförmåga.
- Exteriör som gynnar god funktion.
- Att bibehålla en låg inavelsökningen och medverka till att enskilda individer inte överutnyttjas i aveln.
- Verka för att minska avelsrestriktioner som inte är relaterade till rasens sundhet t.ex. färg, hårlag och storlek och som begränsar möjligheterna till ett effektivt utnyttjande av befintlig avelsbas.

Målsättning

- **Minskat släktskap**
Att bibehålla inavelsökningen på populationsnivå så att den inte överstiger 1,2 % per år.
- **Hälsa - försäkringsbolag**
Att inom kommande 10-årsperiod vara kvar i lägsta försäkringsklassen.
- Att uppmuntra till att fler rapporterar in ryggproblem som ägd och eller uppförd tax drabbats av. Detta för att kunna styra avel mot genetiskt lägre belastade kombinationer, för att kunna göra en kvalificerad riskanalys.
- Att sänka den relativa risken för veterinärvård i samband med ryggproblem till 3,0 för normalstor tax och 4,5 för kanin och dvärg vid nästa redovisning av Agria Breed Profiles.
- Att uppmäna till ögonlysning vid avelsdebut och/eller vid 6 och 9 år.
- **Mentalitet**
Att stimulera taxägare att BPH-beskriva sin tax för att inom den kommande 5 års perioden uppnå 500 beskrivna taxar och inom en 10 års period uppnå 200 beskrivna taxar inom varje rasvariant.
- **Jaktegenskaper**
Vara öppen för de jaktliga egenskaperna med hänsyn till nya viltarter och jaktformer. Att öka andelen provade hundar i populationen och utveckla de regelverk som rätt beskriver hundarnas egenskaper.
- **Exteriör**
Bevara rasens goda exteriör och arbeta för att avelsdjuren ska vara utställda vid lägst 15 månaders ålder. Mäts genom en årlig sammanställning av antalet erhållna Very Good och Excellent efter 15 månaders (455 dagars) ålder.

Avelsrekommendationer

Varje taxvalp som planeras ska först och främst motsvara förväntningarna hos sin framtida ägare. Den skall också leva upp till de mål som uppfödaren har. Varje kull som föds ska helst också vara till nytta för rasens fortlevnad och förbättring.

Inför en planerad valpkull bör följande krav vara uppfyllda:

- Avelsdjuren ska vara friska och utmärkta representanter för sin ras avseende mentalitet, jaktliga egenskaper och exteriör.
- Avelsdjuren bör vara meriterade på officiella prov (jaktprov, bruksprov, utställning, BPH m.m.), vilket innebär att resultaten registreras i SKK Hunddata och finns tillgängliga för alla.
- Avelsdebut för både hane och tik ska ske tidigast vid 3 års ålder.
- Ryggproblem är taxrasens största ärftliga hälsoproblem. Därför skall man förvissa sig om att avel bedrivs på individer med låg risk för nedärvning. Detta görs genom att undvika att använda ett tilltänkt avelsdjur som själv eller där någon av föräldrarna haft ryggproblem. Uppfödaren/hanhundsägaren bör också överväga om hunden skall vara med i aveln om det tilltänkta djurets avkomma eller föräldrar uppvisar frekvens av ryggproblem som överstiger rasens genomsnitt. Man bör också uppmärksamma om syskon till avelsdjuret haft ryggproblem och lägga särskild vikt vid om flera syskon drabbats.
- För att bättre få kännedom om vilka hundar som drabbats av ryggproblem skall inrapportering av hundar med ryggproblem ske på särskild blankett. Blanketten som finns tillgänglig på Taxklubbens hemsida skall skickas till adressen angiven på blanketten. Endast ägare, uppfödare eller hanhundsägare accepteras som uppgiftslämnare.
- För att ha kontroll på förekomsten av ärftliga ögonsjukdomar är det lämpligt att ögonlysa taxar inför avelsdebut och/eller vid 6 och 9 års ålder. Kända anlagsbärare för PRA, dvs. djur med generell PRA samt deras föräldrar och eventuellt redan producerad avkomma får ej användas i avel. Man bör också ögonlysa om misstanke finns för ögonsjukdom eller ökad risk för ärftlighet t.ex. att släktingar uppvisat sjukdomssymtom.
- För att på bästa sätt bibehålla den genetiska variationen hos rasen bör inavelsökningen vid varje enskild parning vara under 2,5 %. Som beräkningsgrund för inavelsökningen används genetiska beräkningsprogram t.ex. Lathunden eller SKK:s avelsdata.
- En tik bör endast ha en kull med samma hane.
- En hunds totala livsproduktion av valpar beräknas efter maximalt antal tillåtna valpar enligt nedanstående tabell. Ansvar för att informera sig om detta åligger såväl uppfödare som hanhundsägare.
- När enskild hund har uppnått rekommenderad gräns skall ägaren ta hunden ur avel och också informera avelsrådet. Parningar utanför varianten (korsning mellan storlekar och hårlag) eller utomlands räknas inte in i antalet valpar.
- En hane som uppnått sitt maximala antal avkommor men som passerat åtta (8) års ålder, anses frisk och vital och där nära släktingar inte använts maximalt, kan tilldelas en kvot på ytterligare 20% efter samråd med SvTKs avelskommitté.

Med hänsyn till hur registreringarna har ändrats föreslås att en hunds maximalt antal tillåtna valpar skall vara högst 10 % av den genomsnittliga nyregistreringen per år de fem senaste åren för SN, och för övriga varianter 15 %.

Svenska Taxklubbens vision är att maximala antalet skall vara högst 10 % enligt ovanstående uträkning i en stor population. I de mindre populationerna är det i dagsläget inte realistiskt att utfärda en sådan rekommendation, varför målet för dessa satts till 15 %.

Aktuella siffror presenteras i början av året på SvTKs hemsida

Exempel för 2019

Rasvariant hane/tik	Maxantal valpar
Strävårig normal	70 (motsvarar 10 %)
Korthårig normal	35 (motsvarar 15 %)
Långhårig normal	16 (motsvarar 15 %)
Strävårig dvärg/kanin	17 (motsvarar 15 %)
Korthårig dvärg kanin	27 (motsvarar 15 %)
Långhårig dvärg/kanin	39 (motsvarar 15 %)

Inom alla rasvarianter skall vi sträva efter en bredare avelsbas och undvika överanvändning av enskilda individer. Med en minskad inavelsökning följer **friskare** hundar, **större** valpkullar samt **mentalt sunda** hundar.

Varför vi har 3 års gräns för avelsdebut

Det finns en avelsmodell som genetiker föreslagit som är användbar på sjukdomar som är polygent nedärvda och debuterar hos medelålders hundar. Med polygen menas att flera gener samverkar för att till exempel en defekt ska kunna uppträda. I sitt avelsarbete försöker man hitta hundar som är så litet genetiskt belastade som möjligt för den sjukdom som man vill avla bort.

Givetvis ska individen själv vara frisk, men eftersom såväl ryggsjukdom som PRA och hjärtfel oftast drabbar den medelålders taxen kan vi inte vänta med att avla på våra hundar. I stället får vi skaffa upplysningar om de närmaste släktingarna. Om vi väntar med avelsdebuten till taxen är 3 år kommer föräldradjurens hälsa ha hunnit bli minst 6 år. Vi har då möjlighet att få information om föräldradjurens hälsotillstånd. Ju fler nära släktingar vi kan skaffa oss upplysningar om, desto säkrare kan vi skatta avelsvärdet på vårt tilltänkta djur. Detta förutsätter förstås öppenhet och förtroende mellan uppfödarna.

Om vi ska få framgång och reducera ryggsjukdomen hos taxen måste vi fortsätta vårda och förbättra den öppenhet som finns idag mellan taxuppfödare. Det gäller att vi skaffar oss kunskap om varandras avelsmaterial om vårt mål är att skapa ett hundmaterial som på bästa sätt uppfyller de förväntningar som både uppfödare och den valpköpande allmänheten har på taxen. Genom att öppet redovisa vilka taxar vi känner till som drabbats av ärftliga sjukdomar och göra den informationen tillgänglig för uppfödaren när hon eller han ska fatta sitt avelsbeslut, är vi på god väg att kunna använda de genetiskt minst belastade individerna i aveln. Även arbetet med att sänka inavelsgraden bidrar till vitalare hundar och en bättre hälsa hos vår taxpopulation. För att nå dessa mål är Svenska Taxklubbens rekommendationer därför följande:

- Endast använda friska djur i avel – allt enligt SKKs grundregler.
- Avelsdebutera tidigast vid 3 års ålder.
- Inte överanvända enskilda individer.
- Sprida upplysningar om hälsan hos föräldrar och nära släktingar till de tilltänkta avelsdjuren.
- Öppet och ärligt redovisa de fall av ärftliga sjukdomar vi har kännedom om.
- Ögonlysa hundar innan avelsdebut och/eller vid 6 och 9 års ålder.

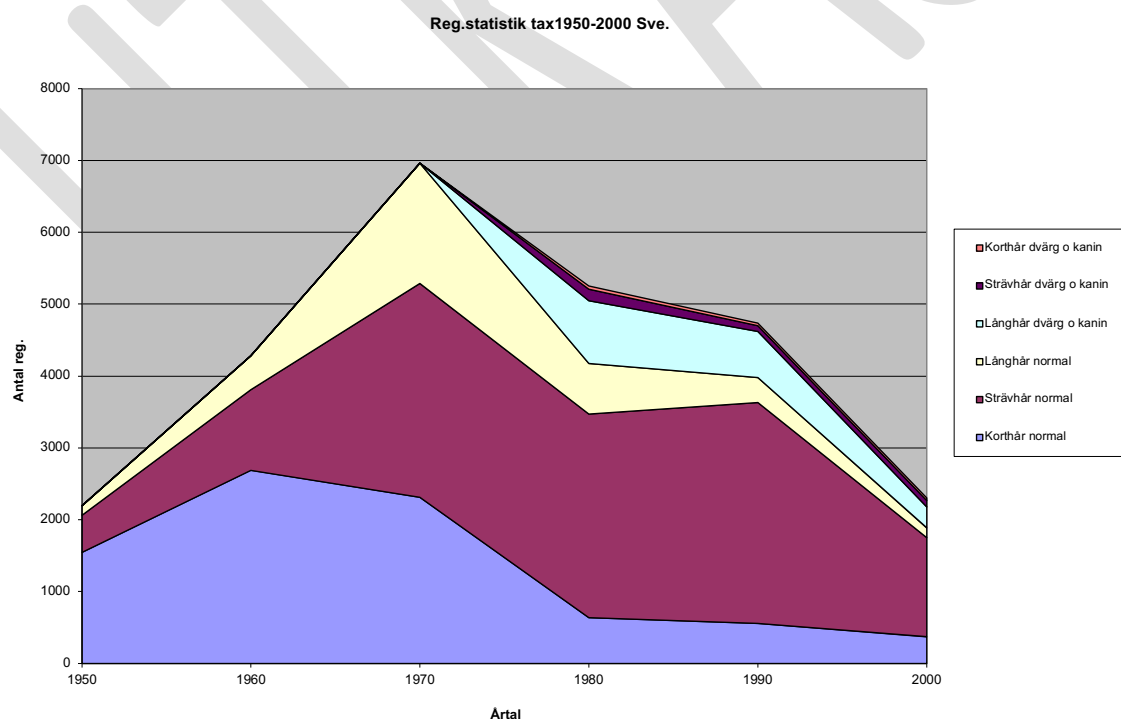
Kort Historik

Taxens ursprungsland anses vara Tyskland och rasen ska ha uppstått och renodlats från lågbenta tyska stövare, "Deutsche Bracken". Den tyske kynologen Engelmanns tes är att taxen ursprungligen varit en dvärgstövare och först senare kommit att användas som både gryt- och spårhund. De tre olika hårlagsformerna kort- lång- och strävhaarig har förekommit mycket tidigt. Den korthaariga varianten anses vara den äldsta och sträv- och långhaarig har rekonstruerats genom inblandning av andra raser. Redan 1879 fastställdes den första rasbeskrivningen och 1888 bildades den tyska taxklubben.

Taxen har alltså ett ursprung som renodlad jakthund och detta har förstås präglat rasens mentala egenskaper. Egenskaper som värdesatts är energi och jaktlust, ett utpräglat spårinne, envishet och mod i kombination med rovdjursskärpa. Taxen har alltid varit en mångsidig och omtyckt familjehund som har arbetat i samarbete med sin förare och är känd för att vara klok och karaktärsfull.

Till Sverige kom taxen tidigt och Svenska Taxklubben grundades 1901. De första taxarna i Sverige var allround-jakthundar, men kom att alltmer bli specialiserade som grythundar.

Mindre storleksvarianter av taxar, dvärg- och kanintaxar, har tidigare förekommit sparsamt, men är nu på uppåtående. Bröstomfånget bestämmer rastillhörighet och fastställs slutligen efter att hunden uppnått 15 månaders ålder. Ursprungligen var dessa små taxar ämnade för jakt och de minsta användes, som namnet anger, till jakt på kanin. Dvärgtaxarna har haft sitt användningsområde framförallt som grythundar på räv och grävling. I Sverige har vi inte haft lika stora populationer av de små varianterna och de har inte avlats för sina jaktliga egenskaper utan i huvudsak varit utställnings- och sällskapshundar.

Diagrammet ovan visar reg. siffrorna för de olika taxvarianterna mellan 1950-2000

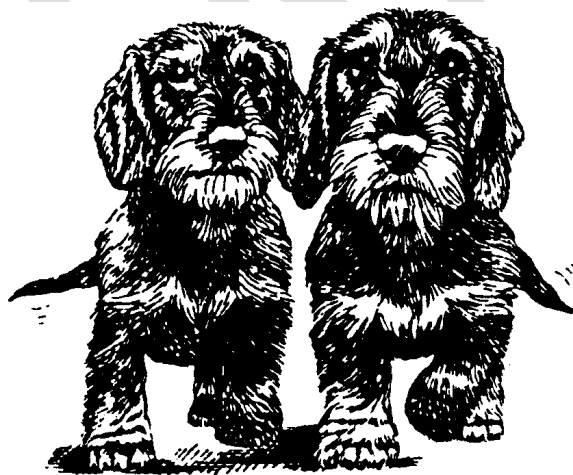
Som framgår av det understa fältet som illustrerar korthårig normalstor tax (KN), hade korthåren sin storhetstid under åren mellan 1950 och 1970, då det var den vanligaste varianten med nästan 3 000 registreringar under toppåren. Därefter dalade populariteten för att från 1980 har legat ganska stabilt runt 300 valpar/år.

Strävhårig normalstor tax (SN) ökade i populariteten från cirka 400 valpar/år 1950 till att vara den antalsmässigt största varianten med som högst över 3 000 registreringar/år. Från 1990 har registreringsciffrorna minskat också för denna variant, så att år 2000 registrerades cirka 1 300 valpar, en minskning med 50 %. Det är dock fortfarande den vanligaste taxvarianten.

Långhårig normalstor tax (LN) har aldrig kommit upp i kort- och strävhårstaxarnas registreringsciffror, men hade ändå en storhetstid runt 1970, då över 1 500 valpar föddes. Samtidigt började intresset för de mindre varianterna och speciellt de långhåriga dvärg- och kanintaxarna ökade snabbt i popularitet och registreringsciffrorna för dessa har därefter varit högre än för LN. De små varianterna av kort- och strävhår registrerar cirka 150 valpar om året.

Sammantaget för alla varianter så är vi idag nere på ungefärligen 1950-talets registreringsciffror, det vill säga cirka 2 000 taxvalpar/år från att ha haft en storhetstid på 1970-talet med nästan 7 000 registreringar. Strävhårstaxen har tagit över från korthårstaxen och är den populäraste varianten idag.

En mer omfattande historik återfinns på www.taxklubben.org

Den svenska taxpopulationen

Inom hundaveln har av tradition inavel eller släktskapsavel varit en etablerad metod att snabbt nå fram till avelsmål, så kallad linjeavel. Särskilt exteriöra egenskaper har varit lätta att påverka, med resultat redan efter kort tid. En ökad medvetenhet om den stora betydelsen av genetisk variation inom en hundras har dock ändrat avelsstrategin och vi vet idag att en genetisk variation är en förutsättning för en positiv utveckling och anpassning till en föränderlig livsmiljö för taxen. Om vi tappar genetisk variation genom ökad homozygoti i varje generation så förlorar vi också möjligheten att förändra eller förbättra önskvärda egenskaper inom rasen..

Vi vet också att ökad inavelsgrad hos individen negativt påverkar egenskaper som fruktsamhet, immunförsvar, livskraft och tillväxt. Ökningen av mängden fördubblade anlag ökar också risken att recessiva defektanlag dubblas och sjukdomar som genetiskt nedärvs på detta sätt, till exempel vissa former av PRA kommer i dagen.

De svenska taxuppfödarna är medvetna om riskerna med inavel och de strategier som SvTK valt efterföljs också i mycket hög grad. För vissa mindre varianter kan det dock vara svårt att hitta avelsmaterial, eftersom dessa förekommer i små populationer. Då är utvecklingen mot öppnare gränser positiv. Idag räcker det oftast med ett pass och godkänd rabiesvaccinering för att passera gränser, vilket medfört ökade möjligheter att finna obesläktade avelsdjur.

OBS! Kontrollera med Jordbruksverket vad som gäller för dagen när det gäller resa över gränserna.

I dessa sammanhang bör dock hänsyn tas till att andra länder kan ha helt andra ideal och avelsmål för sina taxar. Exempelvis är förmågan att driva vilt i upp till en timme med skall en egenskap som renodlats i de nordiska länderna anpassat till våra jaktförhållanden.

I Sverige har vi också möjligheten att para över storleks- och hårlagsgränserna, vilket också kan vara en lösning för att öka den genetiska variationen. Vi har med andra ord den unika rätten att registrera valpar efter föräldrar av olika storlek och hårlag. Av tradition har detta förekommit i de jagande kort- och strävårsstammarna.

Samtliga kortbenta raser har tidigare haft en sjunkande popularitet. I dagsläget konstateras att efterfrågan är större än tillgången på de drivande taxarna.

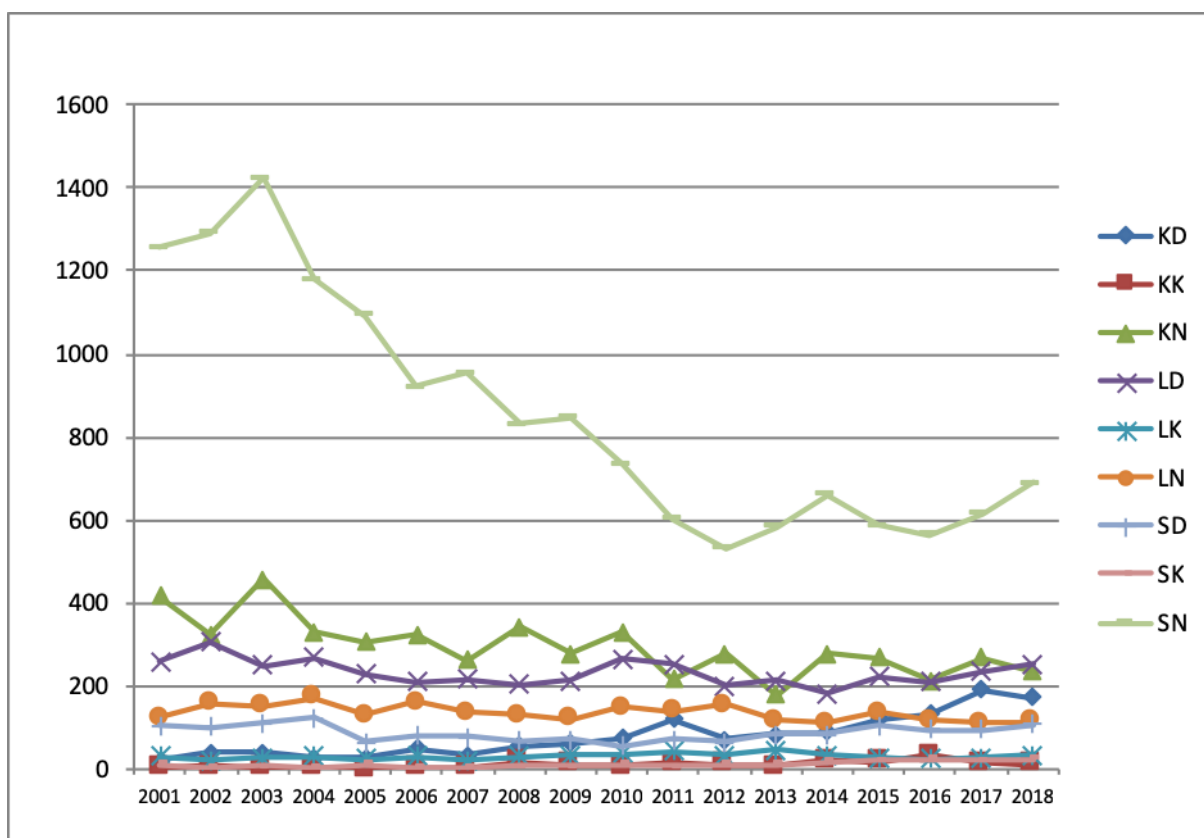
Långhårig normalstor tax har en fortsatt låg registrering, medan dvärgvarianterna har en kraftig ökning och då i synnerhet korthårig dvärg (KD) och strävårig dvärg (SD), medan långhårig dvärg (LD) ligger stabilt.

Arbetet med RAS har belyst problemet med avel i små populationer och trots minskade populationer är nu inavelsökningen stabiliserad under 1,3 % (2009-2018) för totala taxpopulationen.

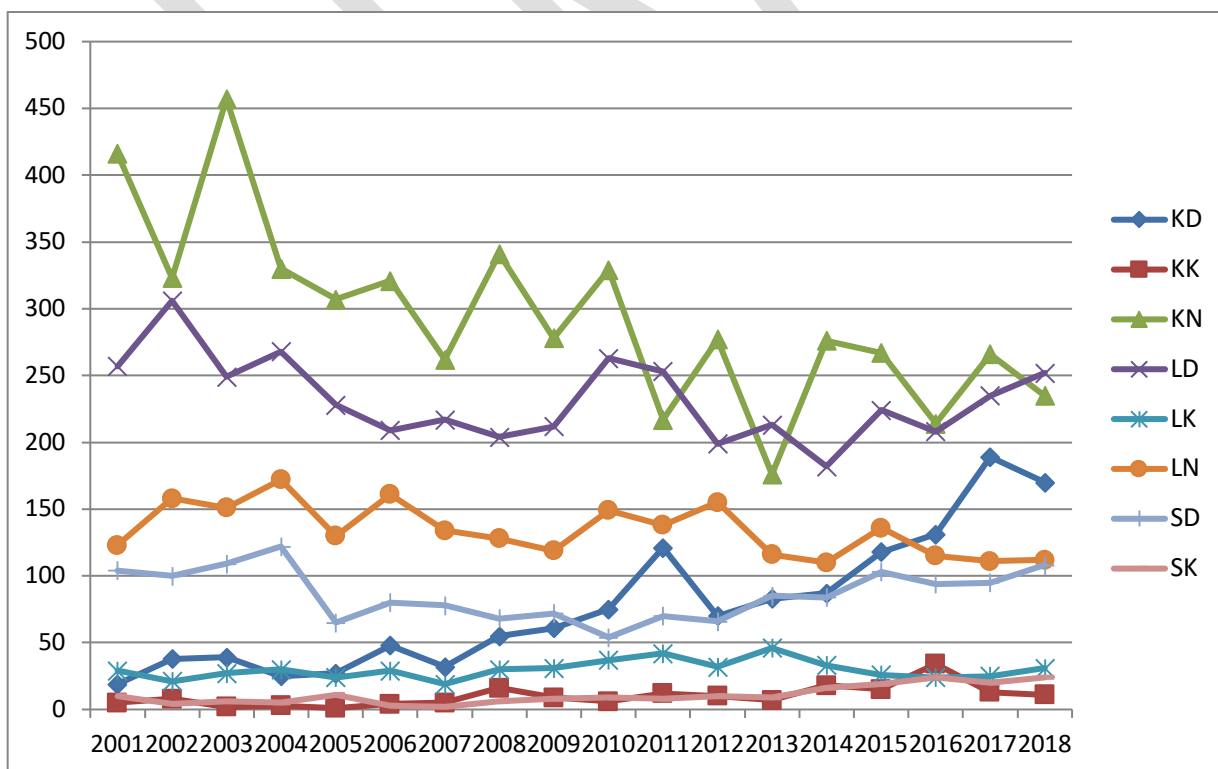
Överanvändning av enstaka individer, så kallad matadoravel har näst intill upphört.

Registreringstatistik

Registreringsstatistik över de 9 varianterna 2001-2018

Registreringsstatistik över de 9 varianterna förutom SN 2001-2018

Uppfödarna och RAS

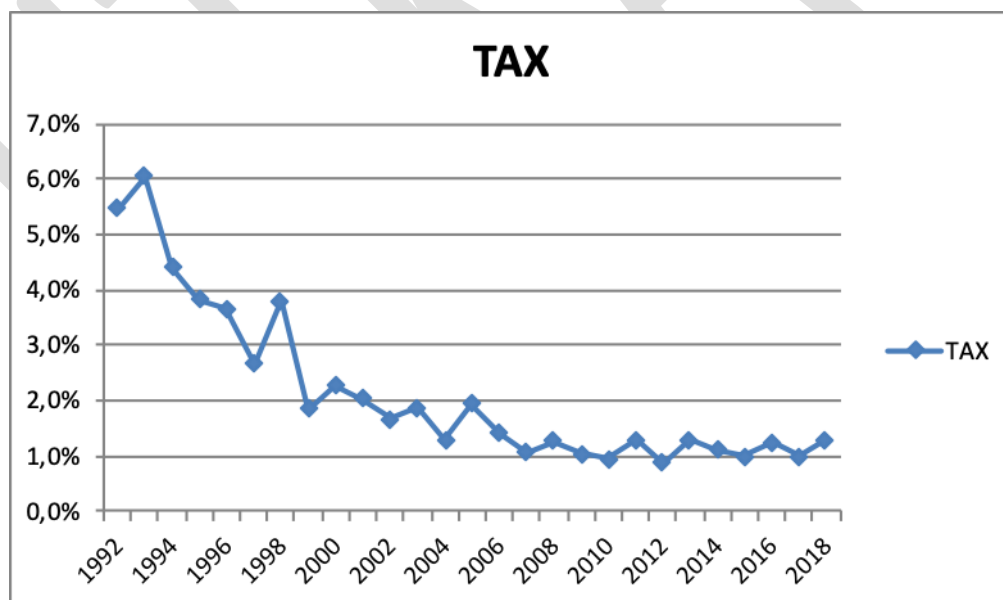
För att säkerställa den genetiska variationen gavs i RAS 2006 rekommendationen till uppfödarna att inte producera kullar med högre inavelsgrad än 2,5 % beräknat över 5 generationer, vilket fortfarande gäller. Till sin hjälp har uppfödarna SKKs Avelsdata där provparningar kan utföras. Avelsråden är också behjälpliga med att bistå uppfödarna med upplysningar.

För att undvika risk för matadoravel har SvTK haft en rekommendation om maximalt antal avkomor för ett enskilt avelsdjur. Vi har använt oss av den vedertagna normen om att ett avelsdjur under sin livstid får ha maximalt det antal valpar som motsvarar 25 % av det genomsnittliga registreringstalet för rasen beräknat på de 5 senaste årens valregistreringar.

För SN, som har en mycket större population än övriga varianter och som haft problem med avelsmatadorer, har vi angett maximalt 10 % beräknat på samma sätt. Dessa siffror presenteras årligen i SvTKs media.

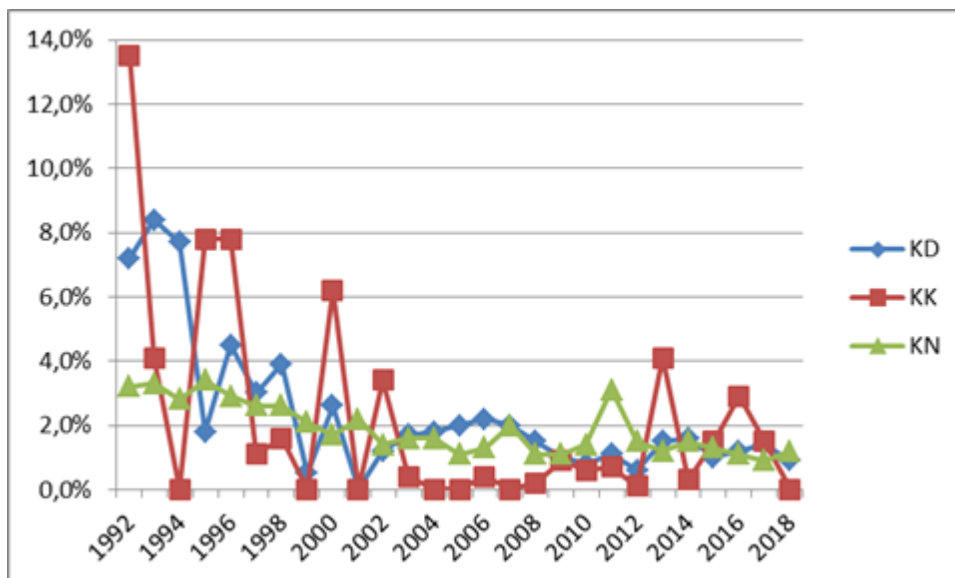
Vi har en rekommendation till uppfödarna att vänta med avelsdebuten till 3 års ålder. Detta för att kunna få kännedom om föräldragenerationens hälsostatus när de uppnått medelåldern och därigenom bättre kunna bedöma ett tilltänkt avelsdjurs risk att nedärva sjukdomar som visar sig först hos den äldre hunden. Detta gäller framförallt ryggsjukdom i form av diskbräck.

Tabellerna nedan visar att de svenska taxuppfödarna har tagit till sig informationen och lyckats minska inavelstrenden. Inavelsökningen beräknad på 5 generationer har sjunkit från 7,0 % år 1991 för att stabiliseras omkring 1,2 % år 2018. Målsättningen i senaste revideringen av RAS 2011 var att sänka den genomsnittliga inavelsökningen till högst 1,2 % 2017, vilket tabellerna nedan visar att vi uppnått.

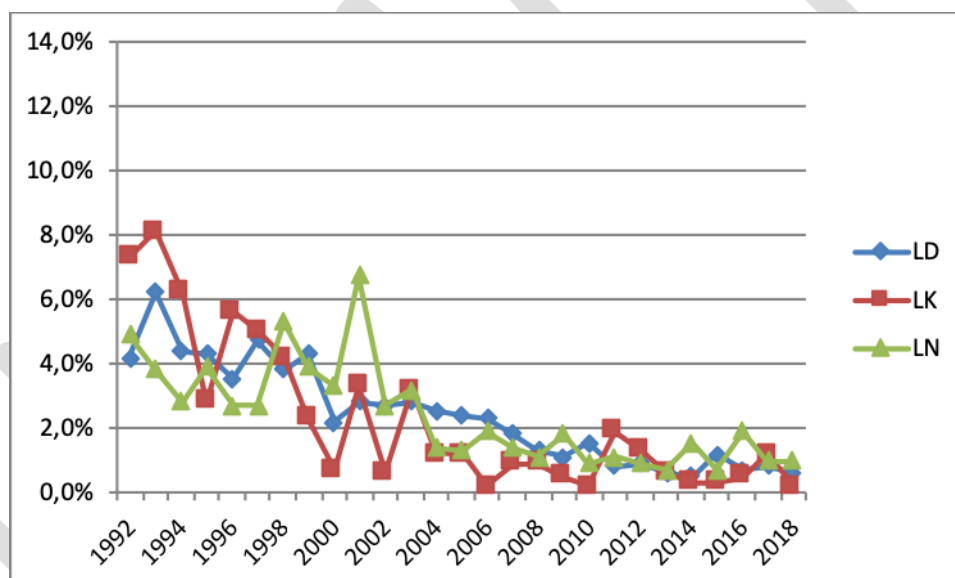

Inavelsökning i % för den totala taxpopulationen för samtliga hårlag och storlekar

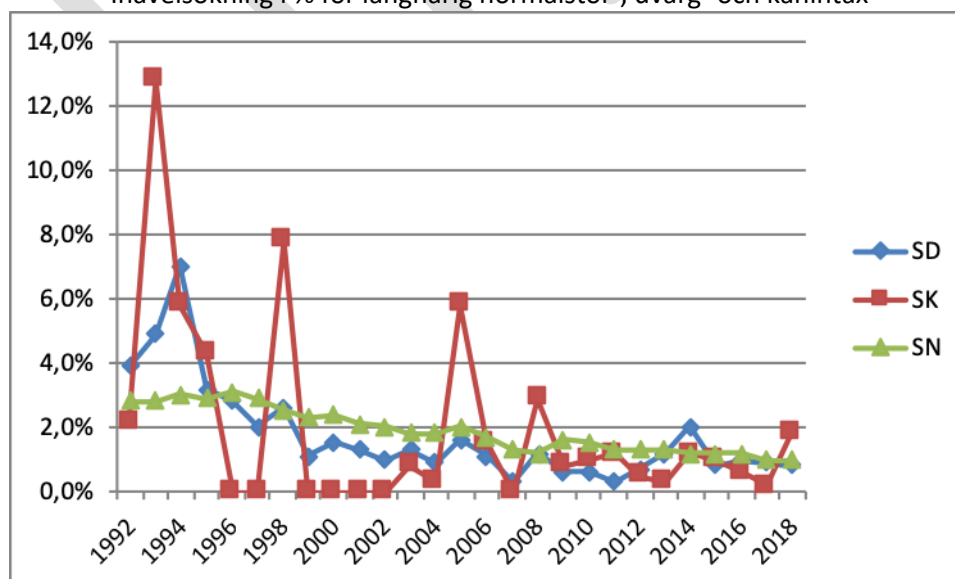

Inavelsökning i % för korthårig normalstor-, dvärg- och kanintax

Inavelsökning i % för långhårig normalstor-, dvärg- och kanintax

Inavelsökning i % för strävårig normalstor-, dvärg- och kanintax

Avelsstatistik för korthårig, långhårig och strävårig normaltax

Antal - endast svenskregistrerade hundar

Kull - medeltalet valpar i varje kull

Stamtavleled - om det inte är 5 beror det på att det finns med importerade hundar i stamtavljan

OBS ! att bara S-registrerade hundar födda inom den analyserade 10-årsperioden och med S-registrerade mödrar tagits med.

KORTHÅRIG NORMALTAX

Svenskfödda 2009 - 2018

Totalt =	2445	i %	
Hanar =	1173		48
Tikar =	1272		52
Hanar i avel =	84		7,2
Tikar i avel =	151		11,9
Kullstorlek =	4,8		

År Antal Inavel % Kull

År	Antal	Inavel %	Kull
2009	282	1,1	4,9
2010	314	1,4	4,7
2011	229	3,1	4,8
2012	261	1,5	5
2013	167	1,2	4,6
2014	258	1,5	4,6
2015	257	1,3	4,8
2016	204	1,1	5,3
2017	257	0,9	5,2
2018	216	1,2	4,7
M =	244	1,4	4,9

Stamtavleled = 4,9

	Hanar	Tikar
Lägsta debutålder ant dagar	277	245
Debutålder före 1 år	3	1
Debutålder före 2 år	16	15
Debutålder före 3 år	59	59
Efterlevnad av RAS i % =	79,1	

LÅNGHÅRIG NORMALTAX

Svenskfödda 2009 - 2018

Totalt =	1187	i %	
Hanar =	611		51,5
Tikar =	576		48,5
Hanar i avel =	50		8,2
Tikar i avel =	74		12,8
Kullstorlek =	4,5		

År Antal Inavel % Kull

År	Antal	Inavel %	Kull
2009	135	1,8	4,5
2010	122	0,9	4,6
2011	148	1,1	4,9
2012	122	0,9	4,8
2013	137	0,7	4,8
2014	79	1,5	3,6
2015	121	0,7	4,8
2016	113	1,9	4,7
2017	105	1	3,9
2018	105	1	4,3
M =	118	1,2	4,5

Stamtavleled = 4,6

	Hanar	Tikar
Lägsta debutålder ant dagar	234	501
Debutålder före 1 år	4	0
Debutålder före 2 år	18	8
Debutålder före 3 år	53	52
Efterlevnad av RAS i % =	68,9	

STRÄVHÅRIG NORMALTAX

Svenskfödda 2009 - 2018

Totalt =	6252	i %	
Hanar =	3203		51,2
Tikar =	3049		48,8
Hanar i avel =	137		4,3
Tikar i avel =	352		11,5
Kullstorlek =	4,6		

År Antal Inavel % Kull

År	Antal	Inavel %	Kull
2009	827	1,6	4,7
2010	732	1,5	4,7
2011	566	1,3	4,7
2012	512	1,3	4,5
2013	585	1,3	4,3
2014	650	1,2	4,7
2015	579	1,2	4,7
2016	523	1,2	4,5
2017	599	1	4,5
2018	679	1	4,9
M =	625	1,3	4,6

Stamtavleled = 5

	Hanar	Tikar
Lägsta debutålder ant dagar	207	548
Debutålder före 1 år	4	0
Debutålder före 2 år	20	14
Debutålder före 3 år	98	108
Efterlevnad av RAS i % =	82	

Efterlevnad av tre-årsgränsen för hela rasen -62%

Avelsstatistik för korthårig, långhårig och strävårig kanin- och dvärgtax

Kull - medeltalet valpar i varje kull

Stamtavleled - om det inte är 5 beror det på att det finns med importerade hundar i stamtavlan

OBS ! att bara S-registrerade hundar födda inom den analyserade 10-årsperioden och med S-registrerade mödrar tagits med.

Anledningen till att dvärg- och kanintaxar slås samman, är att i en kull bland dem registreras storleken oftast först efter 15 månader ålder och vid ett litet antal hundar kan vissa värden bli orimliga.

KORTHÅRIG KANIN & DVÄRG

Svenskfödda 2009 - 2018

Totalt =	1139	i %
Hanar =	543	47,7
Tikar =	596	52,3
Hanar i avel =	45	8,3
Tikar i avel =	99	16,6
Kullstorlek =	3,8	

År Antal Inavel % Kull

År	Antal	Inavel %	Kull
2009	67	1	3,3
2010	92	0,8	3,8
2011	111	1	4,3
2012	61	0,6	3,5
2013	76	1,8	3,9
2014	98	1,4	3,5
2015	135	1	3,5
2016	149	1,5	4,1
2017	172	1,4	4,1
2018	180	0,8	3,6
M =	113	1,1	3,8

Stamtavleled = 4,7

	Hanar	Tikar
Lägsta debutålder ant dagar	276	405
Debutålder före 1 år	2	0
Debutålder före 2 år	27	15
Debutålder före 3 år	55	63
Efterlevnad av RAS i % =	47,9	

LÅNGHÅRIG KANIN & DVÄRG

Svenskfödda 2009 - 2018

Totalt =	2395	i %
Hanar =	1172	48,9
Tikar =	1223	51,1
Hanar i avel =	111	9,9
Tikar i avel =	208	17
Kullstorlek =	3,5	

År Antal Inavel % Kull

År	Antal	Inavel %	Kull
2009	231	1	3,4
2010	268	1,4	3,7
2011	266	1	3,5
2012	195	1	3,4
2013	269	0,8	3,5
2014	181	0,5	3,1
2015	234	1,1	3,5
2016	249	0,7	3,4
2017	233	0,9	3,6
2018	249	0,8	3,6
M =	239	0,9	3,5

Stamtavleled = 4,8

	Hanar	Tikar
Lägsta debutålder ant dagar	184	376
Debutålder före 1 år	18	0
Debutålder före 2 år	46	18
Debutålder före 3 år	132	106
Efterlevnad av RAS i % =	55,1	

STRÄVHÅRIG KANIN & DVÄRG

Svenskfödda 2009 - 2018

Totalt =	874	i %
Hanar =	418	47,8
Tikar =	456	52,2
Hanar i avel =	33	7,9
Tikar i avel =	67	14,7
Kullstorlek =	3,5	

År Antal Inavel % Kull

År	Antal	Inavel %	Kull
2009	67	0,7	3,3
2010	56	0,7	3,2
2011	77	0,4	3,1
2012	67	0,7	3,9
2013	80	1,1	3,3
2014	84	1,9	3,5
2015	102	0,8	3,6
2016	117	0,9	4
2017	106	0,8	3,6
2018	118	1	3,4
M =	87	0,9	3,5

Stamtavleled = 4,7

	Hanar	Tikar
Lägsta debutålder ant dagar	315	589
Debutålder före 1 år	3	0
Debutålder före 2 år	21	8
Debutålder före 3 år	60	64
Efterlevnad av RAS i % =	38,8	

Efterlevnad av tre-årsgränsen för hela rasen -62%

Hälsa

Taxen – en frisk ras som lever länge

Ryggproblem är taxrasens största ärftliga hälsoproblem. Därför skall avel bedrivas på individer med låg risk för nedärvning. Detta görs genom att undvika att använda ett tilltänkt avelsdjur som själv, eller där någon av föräldrarna, haft ryggproblem. Uppfödaren/hanhundsägaren bör också överväga om hunden skall vara med i aveln om det tilltänkta djurets avkomma eller föräldrar uppvisar en frekvens av ryggproblem som överstiger rasens genomsnitt. Uppmärksamhet bör också iakttas om syskon till avelsdjuret haft ryggproblem och särskilt om flera syskon drabbats.

Vanliga sjukdomar

Taxen ligger högt bland alla raser som fått ryggproblem (disk/kota) diagnostiserats. Hjärtfel hör också till en dominerande diagnos. Hjärtproblem i unga år eller i medelåldern bör observeras för att se om det finns anledning att kartlägga om vissa släkter eller varianter är mer drabbade än andra. Livmoderinflammation och tumörer i juver förekommer bland tikarna, men det är inget som är ett specifikt rasrealiterat problem.

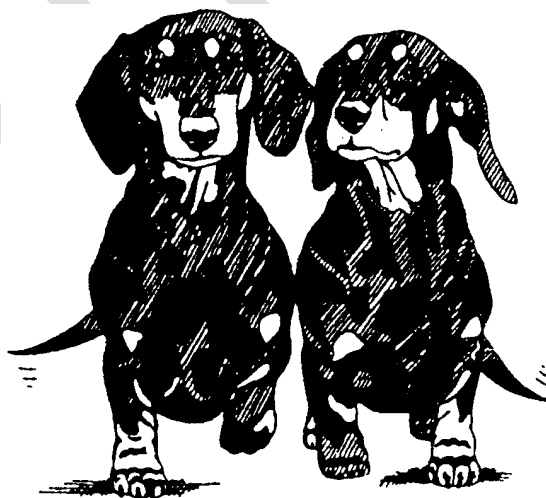
Under observation

Hjärtklaffsjukdom

Vid Sveriges Lantbruksuniversitet (SLU) pågår för närvarande en studie "Genetiska orsaker till klaffsjukdom hos tax" där 113 taxar undersökts med ultraljud för MMVD = myxomatös hjärtklaffsdegeneration och samtidigt har blodprover tagits på dessa hundar. Hundarna har varit i åldern mellan 5,89 år upp till 16 år och av alla hårlag och storlekar. (Enligt personlig kommunikation med Åsa Ohlsson, Forskare vid Sveriges Lantbruksuniversitet)

Dagblindhet

Se länk på www.taxklubben.org om information avseende dagblindhet hos Tax från Norska Kennelklubben.

Agria Breed Profiles

Agria – vårt största försäkringsbolag – har flest införsäkrade taxar, men antalet är inte offentligt. Bolaget har idag nio olika riskgrupper där nio är sämst. Taxen ligger i grupp ett. Agria utarbetar så kallade "Breed-profile" (rasprofil) för samtliga hundraser, vilket startade 1995. Den senaste analysen sträcker sig fram till 2016. I rasprofilerna blir det tydligt hur den egna rasen skiljer sig från samtliga andra raser.

De tre analyser som finns tillgängliga är från åren 1995-2006, 2006-2011 och 2011-2016. Det som för närvarande kan jämföras över tid är för normalstor tax och för de mindre varianterna vad gäller veterinärvård. Det mått som använts är den relativa risken (RR) för att drabbas jämfört med alla raser, vilken är 1 i detta fall. Ligger värdet över 1 så föreligger en ökad risk i den aktuella rasen och tvärtom.

Vad gäller relativa risken (RR) för **total mortalitet** (dödlighet) för normalstor tax jämfört med alla raser var den för 1995-06: 0.96; för 2006-11: 0.8 och för 2011-16: 0.8 - något förbättrad över tid.

Vad gäller relativa risken (RR) för **mortalitet generella orsaker** var den för:

Skada: 1995-06: 2.6; 2006-11: 1.75; 2011-16: 1.75 - något förbättrad över tid.

För rörelseapp: 1995-06: 1.2; 2006-11: 1.2; 2011-16: 1.2 - ingen förändring över tid.

Vad gäller relativa risken (RR) för **mortalitet specifika orsaker** så ser den ut för:

Disk/kota: 1995-06: 3.8; 2006-11: 4.2; 2011-16: 4.2 - ingen större förändring över tid.

Drunkning: 1995-06: 5.0 ; 2006-11: 4.3; 2011-16: 3.7 - något förbättrad över tid.

Vad gäller relativa risken (RR) för **total morbiditet** (sjuklighet mätt som veterinärvård) för normalstor tax jämfört med alla raser var den för: 1995-06: 0.9; 2006-11: 0.9; 2011-16: 0.92 - ingen större skillnad över tid.

Vad gäller relativa risken (RR) för **total morbiditet** för de mindre varianterna jämfört med alla raser var den för: 1995-06: -1.3; 2006-11: 1.0; 2011-16: 1.08 – något försämrad över tid.

Vad gäller relativa risken (RR) för **morbiditet specifika orsaker** så var den för normalstor tax:

Disk/kota: 1995-06: 4.2; 2006-11: 3.9; 2011-16: 3.3 - en förbättring över tid.

Hjärta: 1995-06: 2.25; 2006-11: 2.2; 2011-16: 2.4 - ingen större förändring.

Vad gäller relativa risken (RR) för **morbiditet specifika orsaker** för de mindre varianterna så var den för: Disk/kota: 1995-06: 4.5; 2006-11: 6.3; 2011-16: 5.2 – något förbättrad vid den senaste mätningen jämfört med mätningen 2006-11.

Hjärta: 1995-06: 1.1; 2006-11: 2.1; 2011-16: 2.6 – något försämrad över tid.

Noteras bör att underlaget för beräkningarna för de mindre varianterna inte är lika stort som för de normalstora taxarna.

Den förändring till det bättre vad gäller veterinärvård för disk/kota, som kan avläsas från analyserna, kan tyda på att den strategi som SvTK förordade, det vill säga en låg inavelsökning, debutålder i avel vid 3 års ålder och att inte använda ryggproblemsdrabbade djur eller deras avkomma/släktingar i avel har varit framgångsrik. Till detta ska läggas att inställningen till att söka veterinärvård har förändrats över tid, likaså har veterinärvården gått framåt vad gäller diagnostik och åtgärdsalternativ, vilket gör att fler söker vård för sina hundar, man gör mer med dem och att veterinärerna fått betydligt "vassare metoder" för att diagnosticera och behandla våra djur.

Ryggproblem – taxens ömma punkt

Har ryggproblem samband med taxens dvärgväxt?

Taxen har en normallång rygg men korta ben. Den medfödda dvärgväxten kallas chondrodystrofi och har ansetts vara orsaken till taxarnas diskproblematik. Samtidigt finns det flera andra chondrodystrofa raser, som till exempel bassetraserna, vilka inte har diskproblem. Sambandet mellan dvärgväxt och diskproblematiken kan därför inte sägas vara helt tydlig. Förekalkningar har setts på 40-60 % av taxar med hjälp av röntgen (Havranek–Balzetti 1980, Stigen 1996, Morgan 1997) men vid en undersökning av dvärgtaxar kunde man se förekalkade disker på 76-87% av hundarna (Lappalainen 2001). Å andra sidan finns det en stor genetisk skillnad inom taxrasen för disposition av diskdegeneration, en förändring av en disk som senare kan leda till diskbråck. Just detta att taxar är överrepresenterade för diskproblem ger en fingervisning om att det rör sig om en genetisk påverkan (ärftlighet) som kan åtgärdas med lämpligt avelsurval.

Fakta om diskbråck

Studier har visat att det är stor skillnad mellan olika taxstammar hur vanligt förekommande diskbråck är. I en studie (Rohdin 2010) på ett finskt hundmaterial, där totalt 95 taxar opererats för diskbråck, ryggröntgades samtliga i samband med operationen. Medelåldern för utveckling av diskbråck var sex år och två månader. Hos 46 % av hundarna var den drabbade disken inte förekalkad vid röntgenundersökningen, 13 % av de drabbade hundarna hade 0 förekalkningar vid röntgenundersökning och 57 % hade ett lågt antal förekalkade disker (0 till 4 stycken). Litteraturstudie tillkommer.

Vad gör våra nordiska grannländer åt problemet med diskbråck?

Sedan flera år tillbaka använder Danmark, Norge och Finland ett ryggröntgenprogram. En förekalkad disk, enligt detta program, ökar risken att utveckla diskbråck. Därför strävar våra grannländer efter att endast avla på hundar med noll eller få förekalkningar. Undersökningen sker i åldern två till fyra år. De nordiska taxklubbarnas råd, rekommendationer och krav för registrering av en taxkull samt redovisning av resultatet skiljer sig något mellan dessa länder.

Inget ryggröntgenprogram i Sverige i nuläget

Svenska Taxklubben vill i dagsläget inte införa ryggröntgen som hälsoprogram för att minska förekomsten av ryggproblem av följande skäl:

Klubben har ansvar för att hälsoprogram införs först när man med säkerhet vet att de är effektiva och ger önskat resultat. Man måste också förvissa sig om att programmet inte medför negativa konsekvenser som att alltför många djur slås ut eller att fel djur tas ur aveln.

Det finns idag studier som talar både för och emot ett samband mellan antalet förekalkade disker synliga på röntgen och ökad risk för att råka ut för diskbråck. Förekalkade disker är inte heller liktydigt med symptom på diskbråck för den enskilda hunden.

Det har betydelse var i rygkotpelaren förekalkningarna sitter om de kommer att ge sjukdomssymtom eller ej. Störst riskfaktor är om förekalkade disker sitter i övergången mellan bröst- och ländrygg, där ryggraden är som mest rörlig. I våra nordiska grannländers röntgenprogram tas inte hänsyn till förekalkningarnas placering.

Metoden att räkna förekalkade disker på röntgenbilder tagna enligt den danska modellen, är inte ett säkert mått på antalet förekalkade disker som hunden verkligen har. Detta har visats genom att man använt sig av MRI som är en mycket dyrare undersökning och då visat att hundarna har betydligt högre antal förekalkningar än vad vanlig röntgen visat.

Uppemot 80 % av taxarna har förekalkade disker, så vi kan inte utrota förekalkningarna.

Antalet förkalkningar varierar dessutom under hundens liv och olika studier ger olika konklusiva resultat avseende om antalet förkalkade diskar ökar eller minskar med åren.

Den enskilda hundens K-tal (antal förkalkningar) får alltför stor betydelse som indikator på avelsvärde. En hund med K0 behöver inte vara ett bättre avelsdjur än en med K5.

Någon form av index, (där man tar hänsyn till släktingars röntgenresultat) ger ett säkrare avelsvärde, men tillförlitligheten blir låg när alltför få djur röntgats och populationerna i sig är alltför små.

För de uppfödare som önskar finns möjlighet idag att på frivillig väg få sina taxar röntgade och bilderna avlästa i något annat nordiskt land.

På www.taxklubben.org finns en länk till de övriga nordiska ländernas taxklubbar där man hittar avlästa ryggröntgenresultat i respektive land.

Svenska taxklubben har valt följande strategi

- Informera uppfödarna om att diskbräck hos våra taxar är ett av våra större hälsoproblem och att det är en polygen ärftlig arvsång, vilket man måste ta hänsyn till i valet av avelsdjur.
- Uppfödarna motiveras att skaffa kännedom om tilltänkta avelsdjurs och deras släktingars rygstatus och bara använda djur med låg risk att nedärva defekta gener.
- Medverka till större öppenhet mellan uppfödarna om diskbräcksfall **och rapportera drabbade taxar till avelsansvariga i klubben.**
- Höja debutålder för avel till 3 år för att få kännedom om föräldragenerationens rygstatus vid den ålder då de flesta taxar får sina diskbräckssymtom.
- Minska inavelsökningen hos rasen genom att inte producera kullar med högre inavelsgrad än 2,5%. Avsikten med detta är vinster i form av ökat immunförsvar, bättre mentalitet, friskare hundar samt ökad kullstorlek som den sänkta inavelsgraden ger på sikt.
- Inte överanvända enskilda avelsdjur, för att enskild individ inte skall få dominera och eventuellt sprida defektanlag i hela rasvarianten.

Rapporteringen av rygproblem

Det frivilliga inrapporteringsprogrammet har i nuläget (2019-04-08) medfört att vi har kännedom om 276 hundar där ägarna har meddelat att en hund i deras ägo haft rygproblem.

KN= 59 st KD= 11 st LN = 13 st LD = 20 st SN = 158 st SD = 15 st.

Det ger kunskap om vilka föräldrar som bidragit till rygproblemen, totalt 479 st.

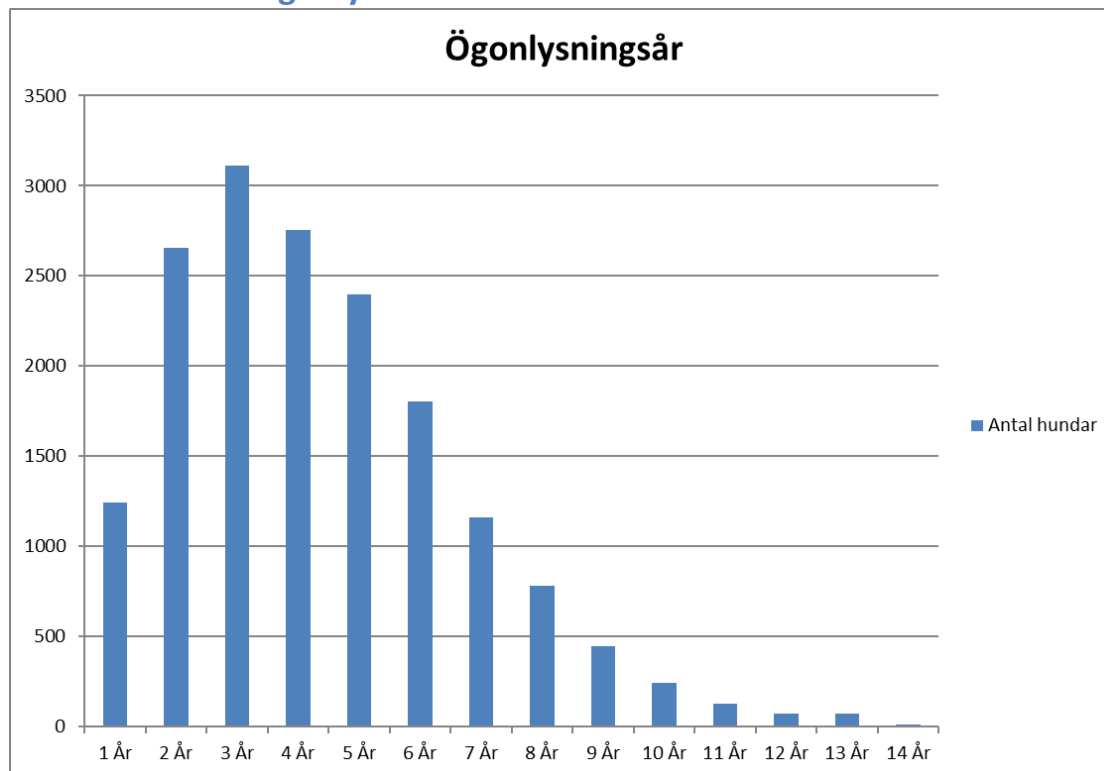
Dessa hundar redovisas fortlöpande på www.taxklubben.org

Ögonsjukdomar

Inom vår ras har ett stort antal individer ögonundersökts mellan åren 1994 och 2018. Bakgrunden var ett tidigare hälsoprogram mot PRA mellan åren 1994-2009. Några andra ögon diagnoser som ställts i samband med ögonlysning på tax är katarakt (grumlingar i ögats lins) samt retinopatier (ögonbottenförändringar). De allra flesta hundar som ögonlystes var utan anmärkning.

Vid vilken ålder ögonlyser vi våra taxar?

Resultaten av ögonlysningar

Tabellen visar födelseåret för den ögonlysta hunden

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
+																	
+	PPM	1								1		1	3	2			1
±	PHTVL/PHPV												1				
+	Kongenital katarakt										2						
+	Ögon, RD								2	1	2	1	1	1			
	Synerervshypoplasi								1								
+	Colobom								1	1	1			1			
	Iriscolobom								2		2						
	Irishypoplasi							1					1				
	Dermoid						1										
	Distichiasis				1	2		1	4	4	4	4	9	6	3	6	1
	Katarakt, total. Ärftlig						1				1		1				
+	Katarakt, partiell främre	2	2	3	2	3		4	2	2		3	1	1	1		
+	Katarakt, partiell bakre		1	1	2					2	2	1	1	1			
+	Katarakt, partiell ekvatoriell			1	1	1		3			1		1		1		
+	Katarakt, partiell, BPK			1		2			2	1	1		1	3		2	
±	Katarakt partiell främre Y-söm			1					3	1	3	1		2			
+	Katarakt partiell, punktformig				1				1								
±	Katarakt, partiell nukleus										1					1	
	Progressiv retinal atrofi PRA	1	1	2			1				2				1	1	
	Näthinneavlossning											1					
+	Retinopati			2	1	1				1			1		2		
	Vitreusprolaps					1	1										
	Ögon, ua	8	24	27	30	60	70	123	177	212	190	160	201	171	156	75	10
	Ögon, uppföljning					1				1			1			1	

Ögonsjukdomen PRA leder till blindhet

Progressiv Retinal Atrofi (PRA) är en sjukdom i ögats botten som leder till blindhet. Sjukdomen är ärftlig och diagnosen har ställts på 83 taxar mellan åren 1974 till 2018 och 22 taxar har dessutom under åren 1986 - 2018 fått diagnosen total katarakt, ett annat sjukdomstillstånd som också leder till blindhet (www.rasdata.nu/tax).

Antal PRA fall	55	4	1	2	13	4	4
Taxvariant	SN	SD	SK	LN	LD	LK	KN

PRA-drabbade taxar – ett resultat av hög inavel

Ärftlighetsgången vid PRA är enkel recessiv (båda föräldrarna är anlagsbärare) och de PRA-drabbade taxarna kom ofta från parningar med en hög inavelsprocent. Idag produceras allt färre sådana kullar tack vare uppfödarnas kunskaper om nackdelar med nära släktskapsavel. Det betyder att allt fler uppfödare följer rekommendationerna i RAS. Inavelsökningen har sjunkit från 3,5 % till 1,2 % från 1990 till 2018. Detta innebär att sjukdomar med recessivt anlag som exempelvis PRA sannolikt kommer att minska i antal. Svenska Taxklubben såg därför ingen anledning att fortsätta att ställa krav på ögonlysning.

Ögonlysningsprotokoll innefattar även sjukdomar i ögonlocken

På vår ras innebär det att några taxar fått diagnosen distichiasis. Ordet distichiasis betyder "två rader" och innebär att hunden har två rader av ögonfransar. När en hund har dubbla rader ögonfransar med strån som antingen sitter på rad eller som i en samlad pensel kan det innebära problem för hunden. "Penseln" kan suga åt sig tårfilm (fuktande hinna på ögats yttre skikt) och påverka hornhinnans skydd. Det är den typen av fall som ska lokaliseras och identifieras. Att ha något enstaka extra ögonhår är oftast inget problem. Även ett enstaka hårt felställt ögonhår kan dock ge upphov till sår på hornhinnan om det är grovt och strategiskt placerat. Det finns få men motsägelsefulla publikationer kring ärftlighet på distichiasis. Någon anger hög och någon annan obefintlig ärftlighet. Det viktigaste är att hundar som har symtom med smärta och rinnande ögon orsakat av distichiasis inte ska användas i avel.

Hos långhårstaxarna har sår och grumling av hornhinnan (keratit) sedan lång tid varit en känd åkomma. Idag kan hunden oftast göras besvärsfri genom livslång behandling med ögondroppar. Sjukdomen förekommer troligen i låg frekvens. Dispositionen att utveckla keratit är sannolikt ärftlig och man misstänker att det är någon form av autoimmun sjukdom (immunförsvaret reagerar felaktigt och angriper egen frisk vävnad).

Fertilitet och förlossning

"Taxen kan sammanfattningsvis överlag sägas vara en sund hundras i reproduktionshänseende, något som uppfödare av rasen rekommenderas att främja även i framtiden". Texten är hämtad ur en studie (Lindfors 2011) som genomförts avseende fruktsamhet hos tax samt eventuella förlossningsproblem. Uppfödare inom SvTK svarade på en webbaserad enkät. Av de 110 svar gällande 71 tikar födda mellan 1986 till 2007 (några tikar har haft flera kullar) visade att 64 % löpte två gånger/år, 5 % uppgavs löpa med 10–12 månaders intervall och att 96,4 % av parningarna resulterade i valpning. Jämförande studier för parning som resulterat i valpning för andra raser visar följande: finsk lapphund 96,6 %, svensk lapphund 91,3 %, drever 78,6 %, chowchow 53 %. Taxarna har således en mycket hög fertilitet, vilket är ett sundhetstecken.

Vidare visade undersökningen att taxtikarna, oavsett rasvariant, var friska under dräktigheten och hade goda modersegenskaper. De flesta tikarna hade problemfria förlossningar (90 av 107), det vill säga 17 tikar hade problem, vilket ger en valpningsproblemfrekvens på cirka 16 %. Tidigare studier

för andra raser visar följande jämförbara siffror: drever 6,3 %, svensk lapphund 9,3 %, finsk lapphund 12,3 %, boxer 27,7 %. Av de 17 tikarna som behövt veterinärassistans hade 7 förlöst med kejsarsnitt.

Tillväxtrubbningar

Pes Varus - innebär en utåtvinkling av hasen.

Short Ulna – armbågsbenet stannar i växten och strålbenet fortsätter att växa.

Båda tillstånden kan komma att kräva ett operativt ingrepp.

Mentalitet

I rasstandarden beskriver man taxens mentalitet på följande sätt: ”Taxen är till sin natur vänlig med ett jämnt temperament, varken nervös eller aggressiv. Rasen är en passionerad, uthållig och energisk jakthund med utmärkt näsa.” I kommentarer till rasstandardens kring mentalitet står vidare: ”I egenskap av mångsidigt användbar jakthund skall taxen till sin karaktär vara självständig och oförvägen. Den skall ge intryck av vakenhet, lugn och självsäkerhet och får aldrig verka ängslig eller skygg”.

Beteende- och personlighetsbeskrivning hund (BPH)

Svenska Kennelklubben har utarbetat en mentalbeskrivning som kallas Beteende- och personlighetsbeskrivning hund (BPH), som syftar till att ge en bild av hur hunden reagerar på och hanterar olika situationer. BPH ersätter den så kallade MH-beskrivningen (mentalbeskrivning hund), som finns kvar för bruksraser.

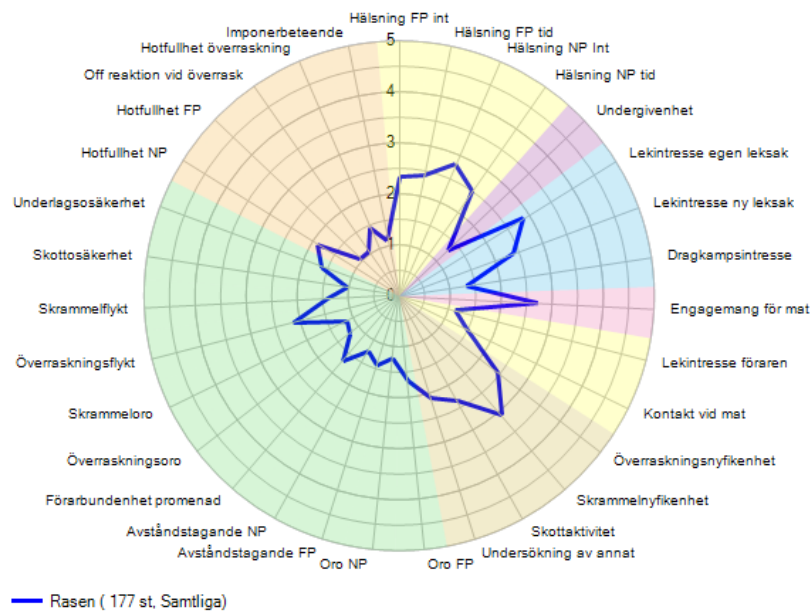
Målet med BPH är att de egenskaper som mäts ska ha en

- Stark koppling till vardagsbeteenden.
- Hög arvbarhet så att testet kan användas som redskap i avelsarbetet.

Tabellen visar födelseåret på beskrivna hundar födda i Sverige

Sammanställning per år	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	Totalt för 2010-2017
Antal födda	1 599	1 390	1 232	1 307	1 348	1 419	1 351	1 463	11 109
Antal starter BPH	10	13	20	25	26	24	21	15	154
varav genomförda BPH	10	13	20	24	25	24	19	15	150
Med skott	10	13	20	24	25	24	19	14	149
varav - hanar	3	5	8	11	8	14	9	6	64
varav - tikar	7	8	12	13	17	10	10	8	85
Utan skott	0	0	0	0	0	0	0	1	1
varav - hanar	0	0	0	0	0	0	0	0	0
varav - tikar	0	0	0	0	0	0	0	1	1
Ägaren avstår skott	0	0	1	0	0	0	0	1	2
Beskrivaren avbryter	0	0	0	1	0	0	1	0	2
Ägaren avbryter	0	0	0	0	1	0	1	0	2
Oacceptabelt beteende	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Fördjupad genomgång	0	0	0	0	0	0	0	1	1

BPH – 200-analys

Utöver den BPH-redovisning som finns i SKK Avelsdata har SKK därför beslutat att varje ras som uppnår 200 (svenskfödda) beskrivna hundar ska få en rasspecifik och mer detaljerad sammanställning.

Dokumentet innehåller bland annat en tolkning av rasens spindeldiagram. Därutöver ingår stapeldiagram som visar på den variation som föreligger inom de olika beteendegruppernas spindelarmar. Sammanställningen skickas till rasklubben som kan använda den i sitt arbete kring mentalitet, till exempel inom den rasspecifika avelsstrategin.

BPH

*Vill du veta mer om din hunds mentalitet? Vilken personlighet har din hund?
Är den lekfull, trygg, energisk, glad i människor? Det kan BPH ge dig svaren på!*

Svenska Taxklubben subventionerar anmälningsavgiften för BPH med 100 kr/hund för medlemmar!

Slutsats och förslag till åtgärder

- **Fortsätta att motivera uppfödarna till prioritering av god mentalitet i avelsarbetet.**
- **Vara uppmärksam på att undvika skälliga eller reserverade hundar i avel.**
- **Genom att BPH-beskriva ett tillräckligt antal taxar för att utarbeta en rasprofil.**
- **Verka för att fler hundar kommer till start på någon form av jakt- eller bruksprov (drevprov, grytprov eller viltspår).**

Jakt- och bruksprov

Taxklubben har en lång tradition av att anordna jaktprov för att bedöma taxarnas jaktegenskaper. Resultaten har sedan använts för att hitta och utvärdera de avelsdjur som bäst motsvarar de önskemål man haft på hur en duktig jakttax ska vara.

Taxen har i Sverige huvudsakligen använts som drivande hund. Godkända drevdjur på drevprov är rådjur, hjort, räv, hare och kanin. Intresset för taxen som grythund har traditionellt varit mycket stort men intresset för själva grytjakten har dock minskat. Jaktprovsverksamheten är en viktig del i taxklubbens arbete.

Drev - jaktprov

Drevprovsverksamheten startade på 1940-talet och taxklubben har utarbetat provregler och egenskapsbedömningar som gjort det möjligt att databearbeta resultaten. Tyvärr provas endast en liten del av vår taxpopulation.

Taxklubben anordnar regelbundet återkommande domarkonferenser för att utbilda domarkåren och få en så samstämmig syn som möjligt på hur taxarna skall bedömas.

Regler för Drevprov återfinns på www.taxklubben.org

Gryt - jaktprov

Intresset för grytjakt i Sverige idag är litet och taxen är tyvärr inte längre förstahandsvalet för den som söker en duktig medhjälpare för grytjakt. Trots att de mentala egenskaper som gör en god grythund troligtvis är det som också format taxens karaktär. Grytproven skulle kanske till och med kunna vara det avelsinstrument som har störst betydelse för att säkerställa taxens rastypiska mentalitet. I många länder provas en stor del av populationen på gryt just för att bevara rovdjursskärpan som är ett av taxens adelsmärken.

Ett litet antal av våra taxar startar dock på grytprov, och det verkar finnas ett gryende intresse bland en del yngre taxägare, har trenden börjat vända? I våra nordiska grannländer, speciellt Finland, är grytprovsintresset stort. De svenska grytprovsreglerna är utformade för att kunna databearbetas men antalet prövade är så få att analyser av materialet inte är meningsfullt.

Regler för Grytprov återfinns på www.taxklubben.org

Viltspår - bruksprov

De senaste årtiondena har intresset för viltspårverksamheten ökat och är idag den provform som har flest startande taxar. En bidragande orsak kan vara att taxklubben har krav på någon form av bruks- eller jaktmerit för att få starta i bruks-/jaktklass på utställning. Även i championaten ska någon bruks-/jaktmerit ingå och för den taxägare som inte jagar har viltspårproven blivit en möjlighet.

Många taxar används också som eftersökshundar och dessa kan provas på viltspårprov.

Provsverksamheten är en viktig del i taxklubben och där utgör viltspårproven en stor andel.

Regler för Viltspår återfinns på www.taxklubben.org

Slutsats och förslag till åtgärder

- **Bevara och utveckla de jaktliga egenskaperna med hänsyn till nya viltarter och jaktformer.**
- **Öka andelen provade hundar i populationen för att kunna göra säkrare urval och värderingar av de jaktliga anlagen.**
- **Följa upp att provregler är ändamålsenliga och mäter egenskaper som är önskvärda.**
- **Verka för att fler taxar provas på grytprov, och säkerställa att rovdjursskärpa och dådkraft bibehålls.**

Exteriör

I rasstandarden för tax beskrivs helhetsintrycket:

Översatt rasstandard kallad Raskompendium återfinns på www.taxklubben.org

Sverige har idag taxar av mycket hög exteriör klass. Taxklubben bedriver en omfattande utställningsverksamhet med cirka 40 utställningar om året. Dessutom tillkommer SKK:s utställningar där också många taxar blir bedömda.

Taxklubben anordnar regelbundet återkommande exteriördomarkonferenser för att utbilda domarkåren och få en så samstämmig syn som möjligt på hur taxarnas exteriör ska bedömas. I samband med konferensen uppdateras Raskompendiet.

Taxens storlek har alltid varit ett återkommande inlägg på domarkonferenserna. Samtliga varianter har en tendens att ligga på övre gränsen storleksmässigt. Domarkåren uppmärksammas ständigt på detta och på senaste domarkonferensen uttalade man: *För att taxen skall vara användbar som grythund och långsamt drivande hund är det viktigt att den inte blir alltför stor utan viktangivelsen på upp till c:a 9 kg för en normaltax bör respekteras. De små varianterna skall mätas för att kontrollera storleken om domaren är osäker.*

Runt om i världen har intresset för taxar med ovanliga färger ökat. I Sverige ser vi speciellt bland de kort- och långhåriga små varianterna att man bedriver avel för olika färgvarianter. Möjligheterna till importer som kan bära anlag för flertalet färger och mönster innebär att taxarna idag uppvisar en brokigare färgskala. Rasstandardens anger att 5 grundfärger är tillåtna; röd, gul, svart med tanteckning, brun med tanteckning och viltfärgad. Därtill kommer två teckning/mönster, merle och strimmig (brindle). Tillsammans ger det ett otal möjliga färgkombinationer.

Ytterligare färger förekommer som inte är tillåtna enligt standarden som t.ex. fläckig eller piebald.

Det som avelsmässigt kan ställa till problem är merleanlaget. Merle är egentligen inte en färg utan ett mönster. Genen för merle ska inte dubleras då detta kan ge sjukdomar och skador hos avkomman. Vissa färger som rött och viltfärg kan dölja att hunden faktiskt bär på merleanlaget. Därför rekommenderas att inte para rött, gul, strimmig (brindle) eller viltfärg med merle. Uppfödarna bör uppmärksammas på att risk för att oavsiktligt använda djur som bär merleanlag kan uppstå när man använder utländskt avelsmaterial och inte känner till bakgrunden. Genom gentest kan man undersöka om hunden bär på merleanlaget.

Slutsats och förslag till åtgärder

- **Utbilda domare genom regelbundet återkommande konferenser och i samband med detta uppdatera Raskompendiet vid behov.**
- **Utbilda uppfödarna om färgnedärvning och risker med att dublera merleanlag.**
- **Ge akt på "modetrender" som innebär avvikelser från rasstandardens t.ex. storlek, proportioner och färger.**
- **Speciellt vara uppmärksam på avvikelser som har betydelse för taxen som funktionell jakthund t.ex. hårlag, markfrigång och vinklingsförhållanden.**
- **Öka andelen exteriörbedömda taxar.**

Taxen – en mångsidig ras

Till rastypen hör att alla taxar ska vara självsäkra och frimodiga, följsamma, påhittiga familjehundar som lätt anpassar sig till situationen. Inom ramen för rastypen finns:

- Den oförvägna modiga gryttaxen med en god portion skärpa.
- Den självständiga envisa drevtaxen som med skall förföljer sitt drevdjur.
- Den spårnoga eftersökshunden.

Jakt och exteriör ska gå hand i hand för championat

För att bli utställningschampion krävs att alla taxar ska ha exteriöra meriter, men också någon form av jaktprovs- eller bruksmerit (drevprov, grytprov eller viltspår). Avsikten med meriten är att på något sätt säkra de mentala egenskaperna som alltid skall finnas med.

Förankring av RAS

Svenska Taxklubbens RAS är väl förankrat bland de flesta av våra uppfödare och hanhundsägare. Detta har skett genom återkommande avelskonferenser, presentationer och debatter i tidningen Taxen och på hemsidan, direktkontakt med funktionärer i avelskommittén samt remissomgång till lokalklubbarna.

Vi har, trots allt, kommit långt i vårt avelsarbete och med vår avelsstrategi i jämförelse vad som fanns att läsa om taxen i Nordisk familjebok utgåva 1929:

Dachshund (tyska) Vildsint lågställd korsning af stöfvare och tysk terrier ämnad att afhålla ofolk från gård och stuga jämte jagt av hare, grävling och rådjur. I kontrast till sin ringa storlek märkeligt egensinnig och själfvulen med väl utvecklat själförtroende och skarpt sinne. Endast i någon mån tämjbar att vistas inomhus och annars väl lämpad som kedjehund. Han vill utgöra en god tjenare till sin egare, ehuru vid varje tillfälle redo att lossita sig för eget endamål. Besitter märkbar intelligens för sin art vilket icke gör honom lämpad som allemans tamdjur.

Utvärdering av RAS

En årlig utvärdering av uppsatta mål bifogas i Svenska Taxklubbens verksamhetsberättelse samt publiceras i Svenska Taxklubbens medier.

Utvärdering av RAS 2018 (exempel)	K KD	L KD	S KD	K N	L N	S N
Inavelsökning i %						
Debutålder före 1 år						
Debutålder före 2 år						
Debutålder före 3 år						
Efterlevnad av RAS i %						
Antal provade på BPH						
Ögonlysta innan debut i avel i %						
Exteriöra mål, antalet utställda med VG efter 15 månaders ålder						
Exteriöra mål, antalet utställda med Exc efter 15 månaders ålder						
Jaktprov - drevprov - antal starter						
Jaktprov - grytprov - antal starter						
Bruksprov - viltspårprov – antal starter						

Referenser

XXXX

SVENSKA TAXKLUBBEN

